

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної
академії Міністерства освіти і науки
України

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Маліка Максима Анатолійовича на тему «Неоіндустріалізація
національної економіки в контексті світових інтеграційних процесів», по-
даної на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Розпад колишнього СРСР наприкінці ХХ ст. призвів до руйнування коопераційних зв'язків у промисловості всіх країн, що утворилися на його основі. Звуження ринків збуту, кризові явища в національних економіках на тлі низької конкурентоспроможності промислової продукції на світових ринках обумовили згортання промислового виробництва, погіршення стану виробничих потужностей і кадрового потенціалу. За цих умов перед урядом кожної з колишніх республік постала необхідність вибору напрямів розвитку як в плані структурних перетворень в економіці, так і в аспекті пошуку і встановлення зв'язків з новими ринками збуту. Для України актуальність даного вибору була особливо гострою, оскільки внутрішній інвестиційний потенціал, ресурсні можливості державного бюджету, обсяги національного ринку збуту виявилися замалими для того, щоб послідовно розвивати національну промисловість. З іншого боку, досвід країн південно-східної Азії, БРІКС та інших свідчить, що тільки промисловий розвиток може слугувати підґрунтям для подальшого розвитку соціально-економічної системи країни в цілому, що обумовлює підвищення уваги до процесів індустріалізації національної економіки. Вочевидь, що вирішення задач розвитку національної промисловості за умов сьогодення щільно пов'язаний з колом взаємопов'язаних проблем: підвищенням технологічної конкурентоспроможності продукції галузей промисловості й пошуком можливостей забезпе-

чення інвестицій в розвиток промислової бази і можливостей збуту для виробленої продукції, що в сумі складають можливості для розширеного відтворення у промисловості. Зазначені обставини визначають доцільність наукову актуальність та практичну значущість здійсненого в дисертації Маліка М. А. наукового обґрунтування шляхів розв'язання проблеми індустріалізації на нових технологічних засадах в контексті участі України в інтеграційних процесах як засобу забезпечення коопераційних зв'язків і розширення ринку збуту.

Додатковим аргументом на користь актуальності теми дослідження Маліка М.А. виступає виконання ним роботи в рамках науково-дослідних тем Донецького державного університету управління МОН України (м. Маріуполь), зокрема, «Умови, фактори та механізми забезпечення розвитку ЗЕД України в сучасній світовій економіці» (номер держреєстрації 0109U005427, 2009–2013 рр.), «Стратегічний розвиток національної економіки, регіонів та підприємств» (номер держреєстрації 0113U005211, 2013–2014 рр.).

Ступінь обґрунтованості, вірогідності та повноти наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Маліка М.А. мають належний ступінь обґрунтованості та вірогідності, оскільки базуються на опрацюванні значного масиву наукових розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників з питань регулювання процесів розвитку промисловості, зокрема неоіндустріалізації, участі національних соціально-економічних систем в інтеграційних процесах, та використанні загальновизнаних методів наукового пізнання – аналізу та синтезу, індукції та дедукції, кількісного аналізу фінансово-економічних показників; економіко-математичного моделювання тощо.

Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові акти України; дані Державної служби статистики України та міжнародних організацій; Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інформаційно-аналітичні матеріали з питань розвитку промисловості, зовнішньоекономічної діяльності, міжнародних економічних відносин.

Про наукову і практичну обґрунтованість та значущість результатів дослідження, представлених у роботі, може свідчити і їх використання в діяльності Департаменту розвитку базових галузей промисловості Донецької обласної державної адміністрації, Донецької торговельно-промислової палати, а також у навчальному процесі Донецького державного університету управління в частині навчально-методичного забезпечення дисциплін «Ринкова трансформація економіки регіону», «Міжнародні економічні відносини»

Вірогідність основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях.

Автором на основі аналізу сутності процесів розвитку промисловості і визначення змісту неоіндустріалізації, вивчення основних ефектів та наслідків світових інтеграційних процесів доведено, що за сучасних умов неоіндустріалізація економіки України може бути здійснена тільки в контексті отримання позитивних ефектів інтеграції у вигляді включення в технологічні ланцюжки і ланцюжки створення вартості, розширення ринків збуту, усунення перешкод на шляху руху товарів та капіталів. Проведений дисертантом аналіз проблем розвитку вітчизняної економіки та її промислового сектору, тенденції розвитку зовнішніх відносин з країнами ЄС та СНД визначено переваги та недоліки реалізації інтеграційних проектів західного і східного напрямів для розвитку промислового виробництва на нових технологічних засадах і обґрунтовано напрями удосконалення нормативно-правової бази для реалізації неоіндустріалізації з використанням позитивних ефектів інтеграції. Для оцінки економічної складової ефектів автором розроблено методичний інструментарій економіко-математичного моделювання, що дозволило підвищити обґрунтованість рекомендацій та висновків.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Основний результат дослідження Маліка М.А. полягає в розвитку теоретичних та науково-методичних та практичних рекомендацій з неоіндустріалізації національної економіки в контексті і з використанням ефектів інтеграційних процесів, в яких бере участь Україна. Зокрема:

уточнено зміст поняття неоіндустріалізація національної економіки та її складові (с. 29-31) на основі використання економічних законів вертикальної та горизонтальної інтеграції, що є внеском автора в удосконалення сучасної парадигми розгляду процесів неоіндустріалізації;

науково-методичний підхід до формування курсу на неоіндустріалізацію національної економіки, який включає застосування методичного підходу до сценарного моделювання результатів міжнародної інтеграції; побудову моделі обґрунтування напрямів міжнародної інтеграції національної економіки; обґрунтування напрямків інтеграції з точки зору доданої вартості, створюваної національною економікою на основі оцінки ризиків (можливостей) міжнародної інтеграції для національної економіки (с. 35-48)

розвинуто концептуальні положення неоіндустріалізації національної економіки в рамках світових інтеграційних процесів (с. 65), в основу яких покладено комплекс ідей, методичних підходів та інструментів розвитку промисловості на базі часткового включення економіки України в конкретний інтеграційний проект (с. 51-65);

удосконалено науково-методичні засади формування курсу на неоіндустріалізацію, які ґрунтуються на об'єктивній необхідності врахування ефектів участі країни в інтеграційних процесах, зокрема включення окремих галузей національної промисловості в світові ланцюжки створення доданої вартості (с. 89-98);

методичний підхід до обґрунтування напрямів інтеграції національної економіки в умовах забезпечення неоіндустріалізації, який базується на побудові моделі оцінки впливу інтеграції окремих галузей національної економіки на обсяги їх виробництва і реалізації з урахуванням можливості доступу іноземних вироб-

ників на внутрішній ринок України (с. 132-145);

дістали розвитку рекомендації щодо реалізації політики неоіндустріалізації економіки України, які включають низку правових, організаційних та економічних заходів (с. 154-166).

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях

Результати дисертаційної роботи достатньо повно висвітлено у наукових публікаціях здобувача. Основі положення дисертації опубліковано у 12 наукових працях обсягом 4,92 друк. аркушів, в т.ч. 8 статей у наукових фахових виданнях (одна з них – у виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз), чотири тези матеріалів конференцій. Зміст автореферату, з урахуванням обмежень на його обсяг, достатньо повною мірою розкриває основні положення дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. У вступі у формулюваннях елементів наукової новизни з 7 позицій у 4-х має місце використання поняття «методичний (науково-методичний) підхід (за-сади)», що не є вдалим, оскільки відповідна інструкція АК прямо вказує, що «алгоритми, програми, методики... не можуть бути елементами наукової новизни». Крім того у формулюванні 5-го елемента наукової новизни «інтеграційний процес» визначається через «інтеграцію окремих галузей» та «інтеграційний проект», тобто складається враження типу «масло - масляне»; аналогічна ситуація і з формулюванням 7-го елемента новизни, де майже в кожному рядку згадується слово «неоіндустріалізація».

2. У підрозділі 1.1. на с 16 автор приписує М.Кондратьєву визначення хронологічних рамок 5 «довгих хвиль». Насправді ж йому особисто належить визначення тільки перших трьох, решта – доробок його послідовників і то вельми дискусійний (щодо точності до 1 року). Також на с. 19-22 цього розділу автор

приділяє мало уваги особливостям четвертої «довгої хвилі» у розвинутих країнах, коли внаслідок «екологізації» - «брудні» виробництва виносилися на територію країн, що розвиваються, що і обумовило процес «деіндустріалізації» - «постіндустріалізації» саме у розвинутих країнах. Тоді стає логічним трактувати процеси 5 та 6 «довгих хвиль» як «реіндустріалізацію» розвинутих країн. В СРСР цей процес, в силу мілітарної орієнтації економіки та дешевої робочої сили відповідної кваліфікації, проходив таким чином, що кінцеві ланцюги технологій 4 «довгої хвилі» або «технологічного укладу» (за С.Ю.Глазєвим) концентрувалися на території Росії, що в свою чергу з одного боку стримувало розвиток технологій та виробництв 5-6 «довгої хвилі», а з іншого деформувало структуру економіки інших республік, зокрема України де зосередилися технології 3 укладу у гіпертрофованому обсязі.

3.У підрозділі 1.2 на с. 35-35 автор стверджує, що до «появи гігантських вертикально-інтегрованих ТНК» у розвинутих країнах призвела «неоіндустріалізація». На нашу думку, хронологічно - 60-70-ті роки ХХ ст. - цей процес мав місце в межах 4 «довгої хвилі», тобто під час розквіту та на базі «традиційної індустріалізації», певним чином, безумовно, «готуючи ґрунт» для технологій наступних 5-6 довгої хвилі.

4.У підрозділі 2.2 на с.90-97 де мова йде про «західний» та «східний» вектори інтеграції, відсутній аналіз дещо «нетрадиційного» - «південного» (азійсько-африканського) вектору інтеграції економіки України (зокрема співпраця з Туреччиною, Іраном, Єгиптом та іншими).

5.Підрозділ 2.3 краще було б назвати «Інституційне забезпечення курсу на неоіндустріалізацію національної економіки» та приділити в ньому більше уваги організаційним чинникам, зокрема детальніше висвітливши роль та місце міністерства промислової політики як на національному, так і на регіональному рівнях. У цьому ж підрозділі на с. 106-108 слід було більш чітко визначити як саме в межах стратегії «Європа-2020», та інших Європа буде переходити до «неоіндустріалізації», чи залишиться «постіндустріальною».

6.У підрозділі 3.1 на с. 117 між умовними формулами «індустріалізації» та

«неіндустріалізації», бажано було б «вкрасити» формулу: «Постіндустріалізація = Сервісізація + Інформатизація», яка б відповідала процесам 5 «довгої хвилі».

7. У підрозділі 3.2 наведена модель, яка досить цікаво відображає інтеграційні процеси, але ніяким чином не враховує «неоіндустріальний переворот», задекларований у вступі до роботи.

8. У підрозділі 3.3. бажано було на основі європейського досвіду, викладеного у підрозділі 2.3 навести обґрунтування як саме досвід «технологічних платформ», «груп високого рівня», «закона про малий бізнес» та інших може бути використаний в Україні в ході «неоіндустріального перевороту».

9. Зауваження редакційного змісту. На с. 1 автореферату у другому абзаці зверху теза: «Економічним підґрунтям «неоіндустріального перевороту» мають виступати великі міжгалузеві вертикально-інтегровані фінансово-промислові комплекси, значні фінансові, матеріальні, технічні та людські ресурси, які будуть основою настільки масштабного процесу» є занадто декларативною. Оскільки робота захищається по спеціальності 08.00.03, то серед документів про впровадження бажано було б мати довідки або листи від вищих органів державної влади та управління. В табл. 1.1 на с. 40 дисертації бажано було б навести статистичні дані вже за 2013 р.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Малика М. А. є цілісним, логічним, завершеним науковим дослідженням, результатом якого є науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе завдання щодо теоретичного та науково-методичного обґрунтування неоіндустріалізації національної економіки України в контексті її участі в світових інтеграційних процесах. За змістом та оформленням дисертаційна робота «Неоіндустріалізація національної економіки в контексті світових інтеграційних процесів» відповідає нормативним вимогам Міністерства освіти і науки України, пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробіт-

ника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор, Малік Максим Анатолійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

завідувач відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва Інституту економіки промисловості НАН України (м. Київ),
д.е.н., професор

Ляшенко **В. І. Ляшенко**

Вігчук
Вігнєй
СВР 2 12.10.15

 06.02.2015

[Signature]

T. B. Verina